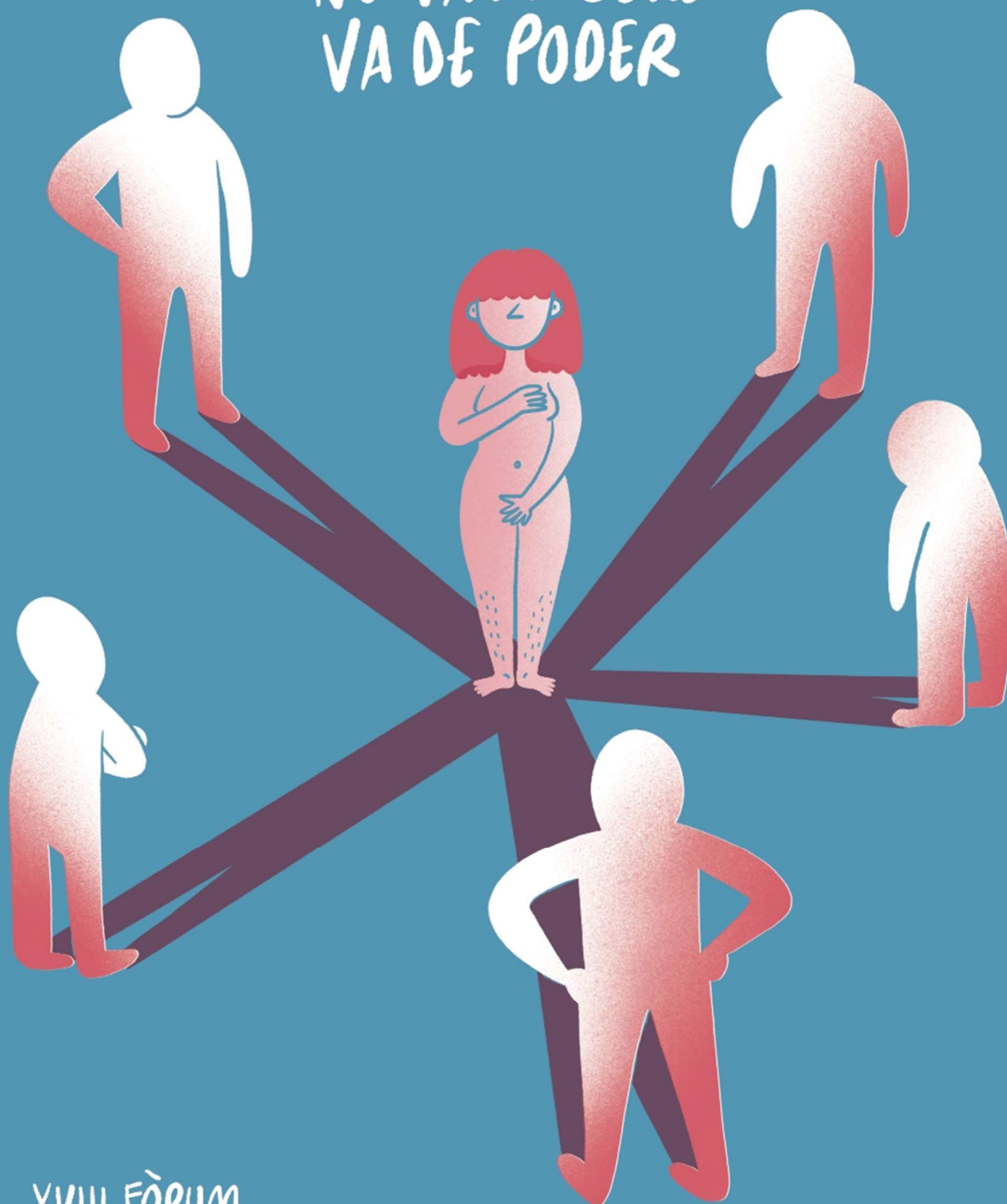


VIOLENCIA SEXUAL

NO VA DE SEXE
VA DE PODER



XVIII FÒRUM
CONTRA
LES VIOLÈNCIES
DE GÈNERE

3,4 i 5
DE NOVEMBRE
DE 2022

ÍNDEX

1. Introducció

a. **Introducció:** Violència sexual: no va de sexe, va de poder.

2. Taules rodones

- a. **Taula rodona 1:** La violència sexual no va de sexe, va de poder.
- b. **Col·loqui:** Experiències de resistència socioeconòmica feminista a Colòmbia i al procés migratori a Catalunya.
- c. **Taula rodona 2:** La coeducació transformadora com a marc de la prevenció de les violències.
- d. **Taula rodona 3:** El patriarcat és un jutge: el dret a l'avortament amb una mirada global.
- e. **Taula rodona 4:** Trenquem el silenci contra el maltractament institucional de fills i filles que pateixen violència vicària.
- f. **Taula rodona 5:** Impacte de les últimes reformes legals sobre violència vicària.
- g. **Taula rodona 6:** Desarmar la masculinitat: transformació i rol dels homes al sistema patriarcal.
- h. **Taula rodona 7:** L'emergència feminista davant els discursos negacionistes: l'avenç de l'extrema dreta i el tractament mediàtic de les violències masclistes.
- i. **Taula rodona 8:** Què entenem per justícia reparadora? L'estat de xoc de les famílies de les víctimes.
- j. **Taula rodona 9:** Dones al centre: experiències, bones pràctiques i acció feminista als barris per una vida lliure de violències.

3. Grups de treball

- a. **Grup de treball 1:** #MeToo a l'àmbit acadèmic i laboral, més enllà de Hollywood.
- b. **Grup de treball 2:** #MeToo a l'àmbit acadèmic i laboral, més enllà de Hollywood.
- c. **Grup de treball 3:** Solament sí és sí: parlem de consentiment i llibertat sexual.
- d. **Grup de treball 4:** Pobresa, dependència i capacitisme: factors de risc per patir violències sexuals.



El lema és contundent: “**Violència sexual: No va de sexe va de poder**”. Significa que el sexe, des de fa uns 4.500 anys, ha estat convertit per part dels homes en quelcom que ha transmès el poder dels homes sobre les dones. **La divisió de la humanitat entre qui domina i qui és sotmesa esbiaixa totes les relacions socials, econòmiques, ideològiques i morals.** Les nombroses situacions de violències sexuals, socials i individuals, han construït un món insalubre de relacions indesitjables contra les dones.

En aquest Fòrum es reflexiona **com trencar aquestes estructures patriarcal**s. Començant per l'educació sexe-afectiva des de 0 a 99 anys, entorn del plaer, l'estima i la vida, a les escoles i a tots els àmbits socials, superant segles d'hipocresia moral, de cultura cruel i sanguinària de matar a l'altre i segrestar i violar a les dones.

Les mesures i polítiques per aturar les violències masclistes dels governs convenen trencadores i transformadores, impulsores dels canvis que estan cridant els carrers. Sovint les lleis o mesures es topen en la barrera ideològica, burocràtica, estructural de la societat patriarcal.

La llei orgànica 10/2022 de garantia integral de la llibertat sexual, dita “del sí o sí”, aprovada per majoria al Congrés estatal, representa, després de sis anys de les grans mobilitzacions a tot l'Estat contra la justícia patriarcal un avenç en les mesures contra les violències sexual. **Es tracta la violència sexual com un problema social i reconeix els drets de les agredides i marca mesures de prevenció i sensibilització per prevenir-la i recursos per la seva atenció especialitzada.** La definició de consentiment és un gran pas a l'hora de defensar a la persona agredida i el seu relat contra la impunitat dels agressors.

La violència vicària resta recòndita i impune en el si de les llars i les famílies. Diverses mares afectades es van agrupant en Plataformes i Entitats per fer front al tractament injust que aplica la Justícia, quan es posa a favor del pare agressor en contra de la mare que actua de protectora dels fills i filles de la violència del pare. La justícia tendeix a exonerar la responsabilitat del pare agressor i a donar-li la custòdia de les criatures amb mil arguments tècnics, subliminant la paternitat, com si no fos l'agressor, amb l'agreujant que es penalitza a la mare agredida.

El moviment feminista i les necessitats de les dones en general són les que van establir els reptes i objectius. Les feministes en llocs de responsabilitat i de capacitat de decisió i execució administrativa i política necessiten, com el peix l'aigua, escoltar, fer cas del moviment per obeir el mandat del clam de les dones. **Les entitats i els carrers tenim l'obligació i el compromís d'exposar les propostes, fer la crítica de les polítiques de les institucions i de la seva execució**, així com de mobilitzar per aconseguir la força necessària i suficient per fer front al bloqueig i la reacció procedent del masclisme dominant, que impera a la societat.

TAULES RODONES

TAULA RODONA 1

La violència sexual no va de sexe, va de poder.

Entitat coordinadora: Plataforma Unitària contra les Violències de Gènere

Moderadora: Ana Nahxeli Beas, Associació AADAS.

PONENTS

- **Laia Serra**, advocada penalista experta en igualtat de gènere.
- **Nerea Barjola**, politòloga, activista feminista, investigadora i escriptora.
- **Lorena Garrido**, advocada, professora i investigadora.

L'essència de la violència sexual no és el sexe, no és el desig irrefrenable cap a la víctima. L'essència de la violència sexual és el mandat de masculinitat: una reafirmació del poder, control i dominació en la qual els homes se socialitzen al sistema patriarcal. La masculinitat està permanentment a prova, i ha de ser revalidada pels homes entre els seus pares.

4

Context actual de la lluita contra les violències de gènere

Les violències sexuals són actes profundament polítics que tenen a veure amb el poder i la dominació. Són la síntesi política de l'opressió de col·lectius no hegemònics, per part de la cultura patriarcal i colonial. Les violències són sistèmiques, simbòliques i legitimen la cultura de violació.

Les accions privades no són suficients per eliminar-les, ni els discursos ni les narratives de terror sexual, ni tampoc criminalitzant el treball sexual. **Hem d'acabar amb les estructures que fan possible les violències masclistes: el patriarcat.**

Abordar les violències digitals també és essencial així com fer visible que la violència sexual es dona sobretot en els espais privats i "segurs" com a casa o al lloc de la feina. Així, ens trobem davant **de reptes complexos i difícils sobretot davant l'escenari actual de l'avenç de grups d'interessos i polítics d'extrema dreta i neofeixisme.**

Els feminismes han d'incomodar per transformar. En aquest sentit, la nova llei anomenada "només sí és sí", tot i ser una gran avenç en situar el consentiment al centre, genera certs dubtes de com s'aplicarà. Haurem de seguir de prop la jurisprudència que genera. Així i tot la nova legislació ha permès donar algunes passes.

Plataforma Unitària Contra Les Violències De Gènere

M. 627398316

plataforma@violenciadegenere.org

www.violenciadegenere.org



Hi ha un canvi de paradigma que els feminismes sol·licitaven com el canvi d'estructures conceptuals (p.e. la divisió creada entre abús i agressió sexual queda integrada en el concepte d'agressió sexual), **la construcció transversal en diferents àmbits i la prevenció emmarcada en la formació específica i els centres especialitzats**. No obstant això, l'aplicació de la llei es topa amb un sistema institucional dispost a posar difícil el canvi. Les sentències aniran posant llum de com s'anirà aplicant en l'àmbit de la reparació de les víctimes més enllà dels centres específics i com interpretar les rebaixes de condemnes. La dispersió jurídica intrínseca al nostre país que reparteix la protecció i la lluita contra les violències masclistes, obstaculitza la unificació de criteris clars i transparents.

La violència sexual existeix jurídicament, però amb prevalença quan és comesa en espais públics i no tant en privats o digitals tot i que ja existeix la primera sentència (Barcelona) sobre una violació digital en espai vídeoconferència.

Falten recursos, reconeixement i reparació real més enllà de la penal o judicial.

D'altra banda, **l'exercici del poder sexual no és possible sense un discurs de narratives sobre el perill sexual**. Es tracta de narratives polítiques, emmarcades en dinàmiques culturals, socials i econòmiques. La violència masclista encarnada en la vida de les dones només és possible gràcies a un **sistema punitiu (vigilar i castigar) contra el comportament de les dones**. L'assassinat és la cúspide de la piràmide de la narrativa. Els textos prescriptius (narratives, fotografies, vídeos) posen les regles de conducta i els avisos alligadoradors a les dones. Aplicant la disciplina del terror sexual, **les dones deixen de fer moltes coses**: anar soles, fer el mateix ús de l'espai públic que els homes. Aconsegueix un autocontrol i el control dels cossos cap a la docilitat i la utilitat. I **els mitjans de comunicació reforcen les narratives de terror sexual**. No compten amb formació en perspectiva feminista i estan dominats per homes. Les representacions mediàtiques i socials del terror sexual són violències en si mateixes.

Les violències sexuals ja han estat protocol·litzades, legislades i les violències sexuals digitals són la finestra d'oportunitat per incidir de major forma perquè són creació de coneixement. Les institucions escolten perquè hi ha pensament al darrere.

Les violències digitals apelen a una reivindicació històrica del feminisme: la lluita contra la projecció sempre als cossos de les dones i una autonomia sexual/desig que permet repensar les estructures. Les polítiques internacionals només han protegit la infància contra les violències sexuals sense tenir en compte a les dones. En l'àmbit d'eurocrims, les violències masclistes no són considerades crims digitals. Tanmateix, les campanyes de prevenció no tenen fonament ni contingut i es fan des del control del comportament de les dones. **El concepte de "consentiment digital" necessita consensos socials i també la introducció de la "privacitat"** que no apareix en perspectiva de gènere fins el 2021.

La falta de debat entre els feminismes fa que les institucions agafin protagonisme en els espais decisoris i creadors de normatives. **L'impacte de les violències sexuals digitals no té indicadors per mesurar-les** per la impossibilitat tecnològica per definir la responsabilitat la divulgació (concepte que actualment s'està treballant). I així, les dones acabem expulsades d'internet, els atacs són sempre perpetrats cap a dones representades i són en la majoria dels casos, sexuals.

Les denúncies de violències sexuals de menors s'han de realitzar acompanyats d'adults, fet que provoca la infradenúncia.

Propostes | Reivindicacions

Anirem seguint l'aplicació de la nova llei i del concepte de reparació per valorar. No obstant, **mentre es continui protegint a les dones, aquestes estaran desprotegides**. Hem de poder **problematitzar la protecció** donat que protegint ens desprotegim. Necessitem un **nou sistema contra-narrativa que ens permeti aixecar-nos i defensar-nos** i plantar cara al sistema.

Quan hi ha una agressió sexual a una dona s'ha d'atendre dins d'un servei de crisi amb formació específica per tal que la dona es recuperi de forma correcta i en un termini d'uns tres mesos.

S'hauria de protegir les violències en l'àmbit de la família i no només posar el focus en la pornografia infantil. Ha de generar-se un debat previ per crear consens social. **Dins de l'àmbit digital no hi ha consens en consentiment virtual**. Cal reivindicar que "internet és nostre" i una estratègia educativa digital per evitar les violències sexuals digitals.

6



COL·LOQUI

Experiències de resistència socioeconòmica feminista a Colòmbia i al procés migratori a Catalunya

Entitat coordinadora: Plataforma Unitària contra les Violències de Gènere

Moderadora: Betty Puerto, La Colectiva de Mujeres Refugiadas, Exiliadas y Migradas. Associació Huitaca.

PONENTS

- **Silvia Yáñez,** organización Femenina Popular.
- **Clara Romero,** Mujeres Pa'lante. Norma Véliz, Mujeres Unidas entre Tierras.
- **Daybelyn Juarez,** Associació Amb Cura.

Tractem experiències d'autoorganització, apoderament i empenedoria de dones i grups de dones en contextos de vulneració de drets, des del Magdalena Medio colombià, fins a Catalunya al procés migratori, amb lideresses d'organitzacions especialitzades des d'on compartir la seva trajectòria i alternatives socioeconòmiques, des d'una anàlisi crític feminista.

7

Context actual de la lluita contra les violències de gènere

L'Organización Feminista Popular (OFP) va néixer a Barrancabermeja, un municipi amb una ubicació geoestratègica clau, per les plantacions de coca i els actors armats. Aquesta zona és considerada com el **bressol dels moviments socials a Amèrica Llatina**. La presència de la violència és molt marcada. L'OFP sorgeix en el marc de la Teologia de l'Alliberament; es van crear els clubs de "amas de casa" des dels quals es va començar a teixir una xarxa de dones que es va vincular als moviments sindicals i les diferents lluites per la justícia social. Al llarg de la seva evolució també es va centrar en la resistència a la violència de la zona, així com en l'enfortiment de l'autonomia econòmica i personal de les dones.

Es va anar fomentant una **xarxa productora perquè les dones poguessin tenir més opcions a part de la casa i la prostitució**. Avui dia, a més, es proposa una via política de reparació per a les dones arran dels estralls viscuts pels desplaçaments forçats, la pobresa i la violència.

S'estan documentant casos que s'incrementen sobre tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual, així com violacions a nenes i dones en el context del conflicte de Veneçuela i la poca atenció internacional a aquest fet. És molt

important que el desplaçament forçat sigui contemplat com un fet victimitzant del qual els Estats es facin també responsables.

Mujeres Palante és una entitat preocupada especialment per la situació de violència de gènere quant a no poder monitorar l'estat de les dones o quant a les llistes d'espera dels serveis especialitzats. Duen a terme una feina **d'acompanyament a dones que es troben en situació de violència de gènere**. Han experimentat desacreditació com a dones migrades que acompanyen aquestes companyes que pateixen violència, per part de la policia i/o les Institucions autòctones. Incideixen a la **violència que suposa la Llei d'estrangeria a les dones migrades**. Incideixen també en la **lluita contra l'estigma i l'estereotipació de les dones migrants**, que majoritàriament es fan servir en Treballs dedicats a les cures.

L'associació Amb Cures és un espai per **dones migrades que es dediquen principalment a la feina de la llar i les cures** i que s'han agrupat. **Ofereixen assessorament legal i laboral a dones migrades que així ho sol·licitin. Així mateix, se centren en l'alfabetització digital** ja que han pres consciència de la bretxa digital sobretot des de la pandèmia. També ofereixen **acompanyament a dones que pateixen violència masclista**. Moltes vegades aquesta violència està superposada en les cures de la llar i queda invisibilitzada, també per no considerar-se violència masclista per no estar en context de parella.

Dones Unides entre terres va emergir en context de pandèmia, en ser violentades en els seus drets com a persones i treballadores de la llar en veure's forçades a ser internes. Són 13 dones migrants de diferents parts del món, que pretenen crear comunitat. **Acompanyen processos de reconstrucció i d'agència de dones migrades moltes vegades amb situacions d'origen esgarrifosos**, sovint degudes a les guerres silenciades i no visibilitzades, de conflictes molt violents i perllongats durant anys, guerres dels no blancs. El contrast que a més implica la violència institucional en arribar, suposa aquesta doble ferida al duel migratori. **En origen violències per les situacions de guerra, o de violència a la llar, o d'agressions a la terra... i en destí per la llei d'estrangeria i la infravaloració de la vàlua d'aquestes dones**, que són ubicades directament a Treballs de cures o neteja.

8

Propostes | Reivindicacions

Dones palante proposa treballar en la consciència del privilegi, suggerint la possibilitat de compartir un mateix empadronament en una residència.

Dones unides entre terres, accentua la gravetat de la no possibilitat de tenir padró a l'Hospitalet, així com la violència que suposa no assolir cita amb estrangeria.

Plataforma Unitària Contra Les Violències De Gènere

M. 627398316

plataforma@violenciadegenere.org

www.violenciadegenere.org



La situació de la guerra amb Ucraïna ha saturat encara més aquest servei, invisibilitzant més encara les necessitats de les dones migrades. A molts municipis que no són Barcelona, a més no té serveis tipus SAIER. Aquestes dones no són vulnerables, sinó que són vulnerades per aquesta violència estructural.

TAULA RODONA 2

La coeducació transformadora com a marc de la prevenció de les violències

Entitat coordinadora: El Safareig

Moderadora: Maria Cabral, Associació El Safareig

PONENTS

- **Asun Pié**, professora de psicologia i ciències de l'educació.
- **Rosa Maria Aznar**, docent i experta en coeducació.
- Miriam Comet, professora associada dep mètodes investigació i diagnòstic en l'educació. GREDI.

Aquesta taula té com a objectiu convertir-se en un altaveu de transformació social sobre la prevenció i la Coeducació social Transformadora. Volem qüestionar la Prevenció, les seves expectatives i les mancances que d'ella es deriven. La verdadera capacitat d'actuació dels i les professionals i l'impacte real sobre les persones i la societat en general. Volem unificar esforços per tal de crear un front comú per combatre les desigualtats de gènere i fomentar una societat cada vegada més justa i igualitària.

10

Context actual de la lluita contra les violències de gènere

És important fer una reflexió sobre la coeducació, qüestionar la prevenció, les seves expectatives, mancances i les capacitats d'actuació professional. **Les Xifres Institut Nacional d'Estadística (INE) del 2021 sobre delictes comesos segregats per sexe revelen i confirmen** una gran diferència, on majoritàriament són **els homes els que comenten més delictes**. Aquestes dades indiquen que l'educació, els valors tradicionalment associats al gènere masculí són insostenibles.

Cal canviar les causes profundes que estan generant això. **La prevenció educativa amb perspectiva de gènere ha d'anar més enllà;** el gènere no té només a veure amb els cossos. **El gènere presenta diferents dimensions i no es tenen en compte totes elles:** tenen a veure amb aspectes psicològics, identitats atribuïdes o adquirides, hàbits... El gènere és una lent a través de la qual podem comprendre el món en el qual vivim, relacionar-nos d'una manera determinada... No són els mateixos processos de socialització els femenins que els masculins. No és que ells neixin així i per això cometin més delictes. Això està relacionat amb el mandat de gènere masculí tradicional. **No podem prevenir sense entendre què és el patriarcat.**

Plataforma Unitària Contra Les Violències De Gènere

M. 627398316

plataforma@violenciadegenere.org

www.violenciadegenere.org



La coeducació implica conscienciació/socialització. **Coeducar és una revolució i no interessa.** Necessitem urgentment canviar la societat i l'escola des de primària. Estem reproduint els mateixos models patriarcal i masclistes de fa 30 anys. Es tracta d'un procés llarg que requereix temps i responsabilitat política i eines de qualitat.

Anem avançant massa a poc a poc en matèria d'educació feminista, i molta gent està patint aquestes violències i aquest desequilibri. Això no és educació.

Aquest són alguns dels reptes actuals:

- **Distanciament de la figura d'autoritat.** Els joves no senten que els progenitors i el professorat siguin referents.
- **Les aules són diverses,** però com s'està treballant aquesta diversitat? S'està aplicant el sistema anti-racista?
- **Polarització dels discursos de la societat.** Aquesta polarització també s'està veient representada a les aules; veiem alumnes que es reivindiquen com a feministes i d'altres que rebutgen el feminisme i utilitzen bromes de violència masclista.
- **L'alumnat sent que el professorat és la primera barrera** que troben quan intenten fer aquest camí feminista.
- **La coeducació ha d'anar més enllà de la prevenció** de la violència.

Propostes i Reivindicacions

11

No es tracta que les noies s'integrin en una escola patriarcal sinó de **reformular l'escola perquè transformi i desbordi el patriarcat i deixi de reproduir els mateixos rols.** Les violències masclistes són sistèmiques i estructurals i la seva prevenció exigeix una **intervenció més àmplia incloent l'àmbit privat.** Hem de feminitzar l'educació per posar la cura al centre del projecte pedagògic, desplaçar les capacitats, educant i transmeten que hi ha un altre.

Necessitem canviar radicalment els currículums i per això necessitem temps, eines i responsabilitat política. També, **una formació (obligatòria) real en coeducació/educació feminista:** amb temps, procés i amb centres. Es necessita formacions per detectar la violència a les dones i al col·lectiu LGTBIQ.

En els protocols d'actuació, és important que estigui **present l'ètica de la cura,** que les inspeccions es realitzin degudament, per veure si els currículums realment es compleixen.

Necessitem un compromís de les institucions per treballar, en tots els àmbits, en anar a l'arrel del problema, buscar què està passant, treballar estereotips. I la societat s'ha de comprometre en la coeducació i el canvi feminista, hem d'anar tots a una.

TAULA RODONA 3

El patriarcat es un jutge: el dret a l'avortament amb una mirada global.

Entitat coordinadora: Associació de drets sexuals i reproductius

Moderadora: Gemma Altell, Psicòloga social especialista en violència masclista i co-directora de G360

PONENTS

- Silvia Aldavert. Coordinadora de L'Associació Drets Sexuals i Reproductius i membre de la Campanya pel Dret a l'Avortament Lliure i Gratuït.
- Noelia Igareda, jurista, professora de la UAB i investigadora d'Antigona.
- Almudena Rodriguez, Women's Major Group.
- Mayra Alejandra Acuña i Ángela Ocampo, La Manada, Colectiva Feminista de Derechos Humanos.

El 2022, als Estats Units s'ha anul·lat el dret constitucional a l'avortament; però, aquest mateix any també s'ha despenalitzat la interrupció voluntària de l'embaràs a Colòmbia. Parlem dels llums i les ombres dels drets sexuals i reproductius de les dones al món, i de la lluita per prendre el control dels nostres propis cossos.

12

Context actual de la lluita contra les violències de gènere

Les dones abans havien d'anar a Londres per avortar. Parlem de dones detingudes per lluitar pel dret de l'avortament. **El 1985 s'aprova la primera Llei on es legalitza l'avortament** en tres supòsits: risc greu per a la salut física o psíquica de la dona embarassada, violació i malformacions o defectes, físics o psíquics, en el fetus. **En cap d'ells, les dones podien decidir de manera lliure i voluntària;** sempre hi havia una intermediació.

El 2010 entra en vigor la Llei d'avortament actual, on sí que hi ha una **decisió lliure: les dones poden avortar abans de les 22 setmanes de gestió.** Per poder-ho fer després, ha de ser aprovat per un comitè mèdic, diferent en cada comunitat autònoma (no hi ha criteris universals). Hi ha comunitats autònomes sense cap campanya institucional sobre l'avortament. La informació sobre aquest tema és molt escassa.

Algunes xifres mostren la realitat:

- 600 dones a l'any (a Espanya) s'han de desplaçar per poder avortar.

Plataforma Unitària Contra Les Violències De Gènere

M. 627398316

plataforma@violenciadegenere.org

www.violenciadegenere.org



- **1 de cada 3 dones avortarà** en algun moment al llarg de la seva vida.
- **18 comarques catalanes no tenen centres** que ofereixen la possibilitat d'avortar.

Tenir un fill en contra de la voluntat de la dona podria ser una vulneració del dret a la dignitat humana o a la integritat física i moral. Si l'avortament està condicionat per una sèrie de supòsits significa que no és considerat com un dret humà.

Destaquem la falta de consens europeu, de manera que, dintre de la Unió Europea, en matèria d'avortament, hi ha països amb legislacions progressives i d'altres més restrictives. **A Europa, quan es debat sobre el dret a l'avortament, es produeix un conflicte entre drets diferents.** Unes persones defensen el dret a la llibertat de la dona que s'ha quedat embarassada i vol avortar (o inclús el dret a la vida o a la integritat física i moral); d'altres defensen que el fetus té dret a la vida i per tant ha de néixer.

Als Estats Units, el paper del jutge és molt més important que a Occident, ja que poden crear lleis. Des de 1993 existia una sentència que legalitzava l'avortament. No obstant, l'argument era que cap estat pot legislar per posar límits al procés d'avortament ja que suposaria una limitació al dret fonamental al propi cos.

A Colòmbia, des de 1970, les dones han estat als carrers per la lluita per l'avortament. Al 2001 es posa una demanda a la Corte Constitucional i al 2020 es crea el moviment Causa Justa. Objectiu de posar de nou una altra demanda a la Corte Constitucional.

13

Al febrer de 2022 una nova sentència despenalitzava l'avortament fins la setmana 4. Molt poques dones poden accedir a un avortament segur. Principalment són les dones de les ciutats (Cali, Medellín i Bogotá), però Colòmbia és un país molt rural. El conflicte armat colombià influeix en aquesta matèria, impeding els avenços.

El racisme institucional i violències cap a les dones indígenes és flagrant i tampoc existeix una visió de la diversitat dels cossos. Les persones amb discapacitat mental denuncien que els seus cuidadors no els deixen que avortin. El procés pedagògic és important. La dona ha avortat sempre: les dones indígenes tenien una sèrie de recursos per avortar (begudes, plantes...) sense mediació mèdica.

És rellevant destacar que **l'atac als drets sexuals i reproductius, a l'avortament, tracta d'un atac global que el que busca es el manteniment en el poder d'una classe privada** (blanca, propietària, homes, cis, hetero, supremacista) que tenen el poder. Els discursos d'odi els permeten arribar i quedar-se al poder com per exemple Georgia Meloni a Itàlia, Trump als Estats Units o Bolsonaro a Brasil. **Els discursos d'odi els permet posar una agenda autoritària i econòmica.**

El que passa als Estats Units no és un cas aïllat, és global. Està succeint a Europa. Però qui són aquests grups antigènere, fonamentalistes i perquè s'han unit ara?

En realitat no és una reacció actual al avenç del feminisme. Als 90' hi va haver una alça important dels drets humans i una reacció immediata a la "ideologia de gènere" però no és fins ara, amb el neoliberalisme salvatge, que es necessita crear sinergies perfectes per mantenir el capitalisme. **L'església, els grups d'interès i grups polítics d'extrema dreta treballen i actuen de forma coordinada.** El *Congrés Mundial de les Famílies* és l'enclavament on es troben i defineixen objectius i estratègies.

Propostes i Reivindicacions

Es continua reivindicant el mateixos drets que fa 30 anys: **poder avortar més enllà de les 22 setmanes de gestació i eliminar el període d'imposició de tres dies.** També més formació professional i que les menors de 16 anys puguin avortar sense consentiment parental i amb acompanyament professional. Tanmateix, eliminar la informació obligatòria que es dona a la primera visita i treballar cap al canvi quant al model d'avortament, però no només en l'àmbit legal, sinó també pràctic. Que aquest model sigui feminista i interseccional.

Aconseguir que el dret a l'avortament i els drets sexuals i reproductius esdevinguin drets humans i denunciar públicament el finançament rebut per les aliances en contra de l'avortament són les reivindicacions més importants.

Tenim a Espanya un **auge de partits de dretes i extrema dreta o grups d'interès** com *HazteOir.org*, fundat per Ignacio Arsuaga que impulsa un organisme internacional amb més de 6 milions de socis. Tenen una gran incidència internacional. Aquests grups compten amb suport parlamentaris europeus com *OneofUs* contra l'avortament i impedir un dret europeu a l'avortament. Aquest grups reben finançament per part de la dreta de països com Estats Units i Rússia però també finançament públic de la Unió Europea com per exemple ProVida Catalunya. Això s'ha de denunciar públicament.

14



TAULA RODONA 4

Trenquem el silenci contra el maltractament institucional de fills i filles que pateixen violència

Entitat coordinadora: GIP (Grup Incidència Política), PUCVG

Moderadora: Alba Garcia, experta de gènere

PONENTS

- Sonia Cervantes, Esalma.
- Joshua Alonso, agent d'igualtat.
- Gemma Nicolás, Dones Juristes.
- Patricia Fernández, Periodista.

La violència vicària és la violència masclista exercida contra fills i filles amb la finalitat de provocar dany psicològic a la mare. Actualment, i malgrat la llei i la seva modificació, continuen havent-hi situacions perilloses per les criatures. Debatem sobre com cal exercir aquesta protecció en els règims d'estades amb el progenitor i reclamarem una coordinació entre els jutjats penals i de família.

15

Context actual de la lluita contra les violències de gènere

L'anàlisi del moment actual de la **lluita contra la violència vicària** es pot abordar des de **tres punts clau**: la situació de les dones i infants víctimes, la resposta de les institucions i organismes públics i la legislació actual en la matèria.

En primer lloc, la situació de les dones i infants víctimes de violència vicària passa per la necessitat d'identificar qui són i entendre que les supervivents poden recuperar-se si hi ha reparació. Les dones víctimes de violència pateixen dissociació, i això dificulta trencar el silenci. No obstant, el sistema exigeix a les dones que articulin un discurs. D'altra banda, la víctima pot culpabilitzar-se per no haver trencat el silenci si la mare pateix conseqüències greus fins i tot la mort.

Les dificultats a les quals s'enfronten les dones són la **falta de suport i acompanyament, la falta de credibilitat en la seva paraula**, sempre qüestionada, la **falta de procediments clars, reparadors** i que situïn en el centre l'interès dels menors de viure una vida lliure de violència familiar. I també la por de les conseqüències de la denúncia.

En segon lloc, les institucions manquen de perspectiva feminista en tots els nivells professionals. La **Síndrome d'Alienació Parental (SAP)**, prohibida actualment, **es manté sota altres conceptes** com la desprogramació del menor per part de la mare, i perpetua la violència vicària, el que provoca

pèrdua d'identitat individual i col·lectiva. Podem parlar d'**alienació institucional**.

Existeix clarament una gran dificultat en la creació d'espais de protecció contra la violència masclista i **una falta de responsabilitat en la reparació de les víctimes** que deriven en pràctiques com la infantilització dels menors que els fa invisibles en tot el procés.

Les institucions ressituen el conflicte entre els progenitors a causa de la falta de perspectiva de gènere.

Finalment, a nivell de canvis legislatius i administratius de la justícia, podem dir que a la pràctica res a canviat. El dret és l'eina patriarcal per excel·lència. **Es prioritza el dret del pare per sobre drets dels infants.** A la pràctica és el que es defensa als tribunals a pesar de la revolució feminista a nivell legislatiu. En definitiva, les lleis avancen però els operadors jurídics no avancen fins i tot frenen.

Els jutjats de violència sobre la dona (VIDO) són contraproductius tot i que en teoria exerceixen com a jutjats de violència de gènere especialitzat, amb una formació especialitzada. La realitat és que hi ha menys sensibilització i efectes "burnout" dels professionals en aquest àmbit que deixen l'atenció a primera línia de les víctimes.

Al 2020, a nivell català, s'incorpora **el concepte de violència vicària, ignorada per jutges.** Les modificacions legislatives de 30 de novembre 2021 modifiquen el codi civil respecte a la violència vicària i **obliguen a jutges, fiscals a acordar la suspensió de visites per indicis de violència per part del pare.** No obstant, el jutge pot establir una comunicació motivada. Aquesta excepcionalitat es converteix en norma general. La inaplicació de la norma és voluntària. Ens trobem davant prevaricació judicial.

La Llei Rodes 8/2021 de protecció a la infància i adolescència modifica l'àmbit penal quant a ordres de protecció. El jutge o jutgessa ha de pronunciar-se sobre el que passa amb la criatura si és maltractada pel pare. Si hi ha indicis de maltractament cap a l'infant, s'han de suspendre les visites. Però, l'escenari és el mateix, no s'aplica la llei per part dels jutjats.

Propostes i reivindicacions

Necessitem més formació en perspectiva de gènere dels professionals, realitzades per persones realment capacitades i no per les mateixes professionals que han aplicat la SAP i mantenen una visió patriarcal.

Acompanyar a trencar el silenci i reparar les víctimes és prioritari. Actualment, com a molt es repara econòmicament, molts cops no acceptat per les víctimes donat que no hi ha validació de la por i el patiment. És necessari que l'agressor reconegui el mal provocat o sinó, el sistema familiar ha de desculpabilitzar l'infant.

També és essencial facilitar a entitats d'acompanyament de víctimes **la reparació a les víctimes i a tota la seva família,** evitant la revictimització i posant el pes als infants (que necessita espai d'alliberament d'emocions) i implementar cases d'acollida especialitzades en violència vicària.



Renovar el Poder Judicial és el més important, ja que la formació és insuficient. Els jutges i jutgesses són especialistes en dret i necessiten equips de professionals, EAIA, Serveis Socials, EATAF formats en perspectiva de gènere. Si la mare mal valorada per EATAF no hi ha manera de capgirar la situació i recuperar una mirada justa.

S'insta al Col·legi de Psicòlegs de Catalunya (CORPC) de deixar d'emparar psicòlegs i psicòlogues que defensen el SAP i no són sancionats i donar respostes adequades a aquestes situacions.

TAULA RODONA 5

Impacte de les últimes reformes legals sobre violència vicària

Coordina: Dones Juristes

Modera: Marisa Fernández, advocada feminista

PONENTS:

- Eva Lucena, advocada responsable de la comissió d'igualtat de Dones Juristes.
- Natàlia Sanandreu, jurista i vicepresidenta de Dones Juristes.

Les dones juristes ens mostren la importància de l'avenç en les lleis que afavoreixen a les dones i les greus conseqüències de la seva aplicació quan el sistema encara és pervers.

El sistema judicial ha de vetllar per la protecció dels i les menors així com de les dones que pateixen violència vicària i qualsevol mena de violència. Les mesures aprovades són un pas més per la lluita d'aquestes violències, en canvi, és necessari implementar-les de manera efectiva i formar amb perspectiva de gènere a qui les han d'aplicar. Els jutges i jutgesses han d'entendre els mecanismes de la violència de gènere. No tot s'arregla a cop de Llei.

18

Context actual de la lluita contra les violències de gènere

No sempre les lleis modifiquen la realitat de les dones. L'impacte de les darreres lleis en contra de la violència vicària n'és un exemple perfecte. Els mitjans de comunicació han promulgat que les lleis tant estatals com catalanes posaven una solució definitiva a la problemàtica i que els pares abusadors i maltractadors no podrien tenir contacte amb els seus fills i filles. No ha estat així.

La violència vicària és un terme que s'utilitza cada cop més i fa encara més visible aquesta xacra social. Es defineix a Catalunya a partir de 2020 amb la llei del dret de les dones a viure lliures de violències masclistes, com a qualsevol mena de violència exercida cap als/les fills/es en comú a fi de provocar dany i ferir a la dona/mare.

Segons dades del Ministerio de Igualdad, al 2021, **7 infants van ser assassinats pel seu pares**, 5 d'ells ex-parelles i 3 parelles; 3 dels 7 van ser assassinats juntament amb la mare. 5 dels 7 pares es van suïcidar després d'haver comès el crim. **Aquesta violència es realitza quan la dona verbalitza el seu desig i necessitat d'allunyar-se, de separar-se, de deixar la relació** i té lloc durant les visites del progenitor que no té la custòdia i cal protegir-los.

Plataforma Unitària Contra Les Violències De Gènere

M. 627398316

plataforma@violenciadegenere.org

www.violenciadegenere.org



Tant les reformes del codi civil espanyol com el català expressen la prohibició de visites dels agressors als seus fills i filles, amb l'objectiu de disminuir el risc de violència cap als menors, per tant es prohibeix la custòdia i l'estada dels agressors amb els fills i filles.

Els criteris per la guarda es modifiquen (art. 233-11 CCAT i art. 235-5 Codi Civil Espanyol): **no es pot atribuir la guarda ni establir cap règim de comunicació ni estada quan hi hagi indicis de maltractament o el pare estigui incurs en un procés penal.**

La regla general que aplica la llei és la suspensió del règim de visites, però excepcionalment i en interès del menor, el jutge/la jutgessa podrà acordar les visites (de forma motivada). Cal definir bé què és l'interès del menor, ja que en la pràctica es prioritza la relació paterno filial per sobre de viure sense violències. Cal escoltar als menors i l'interès de l'infant ha de prevaldre. L'interès del menor és l'exercici conjunt de la potestat parental, és a dir prioritzar relació amb els dos progenitors. No obstant, **les dones juristes proposen una definició més concreta de l'interès del menor, vinculada a la protecció dels drets a viure una vida lliure de violència familiar.**

Des de la publicació de les modificacions de les lleis espanyola i catalana, segons l'Observatori contra la violència de gènere, les dades relatives al primer trimestre 2021 i 2022, sobre les atorgacions de ordres de protecció són clares. **A Catalunya es van denegar el 51% de les ordres de protecció sol·licitades i el 55% i el 51% al 2022. En efecte, si no hi ha mesura penal, no es tradueix en mesura civil.**

19

Quant a la suspensió de visites, el percentatge segueix essent baix tant al 2021 com al 2022. Les dades són dispars entre comunitats autònomes com Catalunya, Madrid, País Basc o Andalusia que és el territori on més ordres de protecció s'atorguen. Això respon als estereotips del perfil de dones que no compleixen els requisits de dones vulnerables. Per tant podem dir que no hi ha hagut increments importants. **És una realitat frustrant e la pràctica judicial: no atorguen mai o quasi mai una suspensió de visites.** Les mares que no compleixen les resolucions judicials s'arrisquen a més a perdre la custòdia dels seus fills i filles.

Tot i que la utilització de la síndrome d'alienació parental està prohibida per llei i és considerada violència institucional, es redefineix sota altres conceptes com deprogramació afectiva, instrumentalització, eufemismes empleats, per organismes públics per confirmar la manipulació materna-

Propostes i Reivindicacions

En la pràctica, moltes vegades s'aplica l'excepcionalitat, és per això que cal una formació de jutges i jutgesses per aplicar més la regla general de suspensió. En efecte, és essencial apostar per una formació específica que acompanyi els professionals juristes a aplicar la regla general per sobre de les excepcions. És a dir capgirar la situació i la interpretació actual que és justament el contrari.

Queda molta feina **d'exigir a les operadores jurídiques i professionals que estan a primera línia, especialització i sensibilitat per una aplicació real de la norma.** S'ha de revertir el qüestionament constant de la paraula de les dones als jutjats.

Redefinir la missió i sentit de la figura de la coparentalitat, de coordinació amb els agressors, donat que la mediació no es pot fer si hi ha indicis de violència.



TAULA RODONA 6

Desarmar la masculinitat: transformació i rol dels homes al sistema patriarcal.

Coordina: Associació Homes Igualitaris.

Modera: Lluç Pagès

PONENTS

- Anna Galí, Fil a l'agulla.
- Martín Frasso, antropòleg social i cultural. Plural.
- Benjamín Pereira, Psicòleg, associació Quiero Crecer.
- DaneliciousTM, creador de contingut

La masculinitat, els rols de gènere, les relacions de poder, són elements apresos al procés de socialització patriarcal, basant-se en mandats socioculturals àmpliament estesos i, com a tals, es poden desaprendre. Revisem els fonaments de la masculinitat hegemònica, directament relacionada amb les desigualtats de gènere i les violències masclistes, i proposem formes d'impulsar maneres més respectuoses, horitzontals, equitatives i amoroses de relacionar-nos.

21

Context actual de la lluita contra les violències de gènere

Com comparteix l'antropòloga Laura Segato és important contextualitzar les violències sexuals interpellant no només els homes sinó el poder de la masculinitat en la seva globalitat.

Quan s'intervé amb menors víctimes de violència de gènere cal aplicar de manera transversal la perspectiva de gènere i la desconstrucció dels rols.

Es detecten discursos sexistes i practiques inadequades com per exemple "els nens són molt bruts" o "l'home de la casa" i actituds i repeticions de patrons com el control. No s'aborda tant la construcció de la masculinitat.

Hi ha diferències en la construcció de la masculinitat en fills víctimes de violència de gènere en comparació amb la població general. No obstant això, no cal treballar la masculinitat únicament en aquests menors, sinó amb tots, ja que totes les persones vivim a la cultura i societat patriarcal.

Treballar com es relacionen com a homes, el contacte amb ells i l'homofòbia interioritzada (està normalitzat que dues dones es prenguin de la mà i no per això pensar que són parella, però si ho fan dos homes pensar que ja són parella). És a dir **apostar per una masculinitat crítica que transcendeixi els conceptes de masculinitat positiva o negativa** que permeti la reflexió sobre on t'ubiques i moure les estructures de poder.

La masculinitat es pot manifestar de maneres molt complexes, que van més enllà de l'actitud o l'estètica. La prevenció incorpora la reversió sota dues perspectives:

- 1- Els homes són els principals productors i reproductors de les violències masclistes.**
- 2- Si els homes no estiguessin modelats pel mandat de masculinitat, les violències masclistes potser no existirien com a fenomen social.

Es tracta d'un **l'aprenentatge cultural que ha limitat els compartiments**, amb carències amb relació a si mateixos i amb les persones que viuen al món.

Treballar la presa de consciència és clau, sobretot respecte a: **la mateixa masculinitat, les dinàmiques de coacció i imitació que es donen entre homes**, l'impacte negatiu sobre la mateixa vida (salut mental, àmbit social i relacional, salut física...) que tenen determinats aspectes de la masculinitat, la manca de coneixement emocional, **la fluïdesa comunicativa** (es treballen les dificultats en la comunicació, el que es pensa, el que se sent, quins són els límits...), **el consentiment sexual** (no és no, i el sí de vegades no és un sí de veritat, sinó una acceptació davant una situació de pressió), **la manca d'implicació proactiva** en la consecució de l'equitat.

Canviar la idea del que ha de ser un home és un canvi cultural important i trigarà molt a fer-se extensiu. Durant molt de temps, les dones s'han treballat i han denunciat les violències masclistes patides i els homes han decidit no fer-ho. Però han de ser part de la solució. **Són qui generen la violència i han de ser els encarregats de reparar-la, des de la consciència del privilegi.** És el concepte de la mirada restaurativa. És necessari treballar amb equitat, creativitat, acollint estratègies que semblin funcionar. Acompanyar els homes en la reflexió sobre el seu propi paper i el seu privilegi. Posar-los davant un mirall per prendre consciència.

22

Aquesta mirada restaurativa també es centra en **les arrels i l'origen d'aquesta violència per a que no es repeteixi.** Creure en la capacitat de canviar per part de la societat i dels homes i reconèixer el mal realitzat superant el negacionisme que convé a tothom per evitar la responsabilitat. El problema radica més en la relació de poder dels homes heterosexuais CIS que no pas en la dualitat masculinitat/feminitat.

Dificulta molt la presa de la responsabilitat la relació entre la culpa i vergonya, assumir els errors, **el fet de no haver-hi intencionalitat en el dany no implica absència de responsabilitat en l'acte comès.**

Són els pares i les mares els qui ensenyen. Així, els nens perceben els rols de gènere ja des que neixen. Veuen que quan ploreu és la mare qui els atén i s'encarrega de tenir-ne cura, mentre el pare es mostra més distant i analític. **Els homes continuen estant desconnectats de les seves emocions, no expressant-les i reprimint-les per la masculinitat.**



Propostes i Reivindicacions

Els homes també han de ser part de la solució a les violències masclistes, ja que són ells els que les cometem. No només val que les dones siguin les implicades en canviar-ho. També la comunitat s'ha de fer càrrec d'això, no és un conflicte entre dues persones, **és un conflicte sistèmic**.

Com a homes, necessitem començar a millorar les coses petites per la prevenció, no esperar a cometre una agressió masclista per a intervenir i millorar. Les noves generacions venen molt preparades, nous pares amb nous enfocaments i noves conductes.

TAULA RODONA 7

L'emergència feminista davant els discursos negacionistes: l'avenç de l'extrema dreta i el tractament mediàtic de les violències masclistes.

Coordina: PUCVG

Modera: Marta Molas, La Clara comunicació.

PONENTS

- **Beatrice Duodu**, periodista feminista.
- **Projecte UNA.**
- **Cristina Pulido**, El Diario Feminista.
- **Anna Celma**, La Directa.

Declarem una emergència feminista davant l'amenaça de l'avenç de postures polítiques ultraconservadores i patriarcals a l'Estat espanyol, Europa i al món que neguen les violències masclistes, omnipresents i legitimades des dels mitjans de comunicació que, amb els seus posicionaments i mirades freqüentment estereotipades i sensacionalistes, blanquegen i justifiquen les violències estructurals del patriarcat vers les dones.

24

Context actual de la lluita contra les violències de gènere

Les violències masclistes avui en dia es legitimen en gran part dels mitjans de comunicació. És un problema universal, que es dona en tots els àmbits i ho sabem a partir de les evidències científiques d'impacte social. **Entre el 80 i el 90% de periodistes coneixen casos on s'ha qüestionat o difamat la víctima i/o banalitzat les violències masclistes.** Es justifica als agressors, es culpabilitza a les víctimes i inclús se les qüestiona. Moltes dones no denuncien per por a aquest qüestionament mediàtic. La veu de les dones supervivents ha de ser la font principal. La violència es viu també en les mateixes redaccions cap a les companyes periodistes a través de l'assetjament sexual. A més, als mitjans hi ha una **infrarrepresentació de dones racialitzades no blanques.** I quan hi apareixen, la majoria de vegades ho fan en temes i processos durs com els migratoris, les violències, etc). **Les periodistes no compten amb una formació específica per conèixer les situacions de les dones racialitzades.**

D'altra banda, internet també és un espai on es donen violències masclistes. L'extrema dreta i les postures conservadores han instrumentalitzat el que anomenem "Androsfera" ("Mansfield", esfera dels homes), una comunitat a la xarxa líquida. **No és un web, és un espai que es va movent per diferents llocs** com fòrums, twitter, telegram, youtube, whatsapp, **basat en tàctiques comunes, on es donen dinàmiques masclistes constantment.** Les plataformes comercials d'internet tenen responsabilitat en l'auge dels discursos d'odi.

Plataforma Unitària Contra Les Violències De Gènere

M. 627398316

plataforma@violenciadegenere.org

www.violenciadegenere.org



La figura del “influencer” que és un producte en sí que es mou en diferents canals o plataformes. Amb els seus seguidors formen l'androsfera i creen comunitat.

La provocació, les postures extremes generen molt “engagement”, perquè el contingut d'odi genera indignació, i aquesta última, moltes visites. El masclisme es viralitza i, per a les plataformes, genera diners. En aquest context, els mitjans de comunicació tracten aquests temes des de la lògica del clickbait (necessitat constant de visites i clics), i es parla des de la morbositat. Quan es parla de l'auge del neo-feixisme es fa molta publicitat de discursos i persones en concret com youtubers assimilant el seu discurs sense una anàlisi profund de les causes.

A l'àmbit del periodisme hi ha violències normalitzades cap a les dones periodistes, que van més enllà de l'abús verbal o el menysteniment de la seva feina. Les dones periodistes feministes s'exposen doblement, al masclisme i al reaccionarisme feixista i tot el que implica. **Les violències contra les periodistes és globalitzada.** De fet, en molts casos les violències masclistes s'han iniciat mitjançant internet i finalment de manera física. En conseqüència, es crea un clima d'autocensura, mentre el feixisme i el masclisme encara són impunes.

Propostes i Reivindicacions

25

Si la violència masclista s'ha d'erradicar, els mitjans de comunicació han de tenir un compromís editorial en aquest aspecte, perquè realment és un mandat social. Les evidències científiques d'impacte social, que tenen en compte la veu de les supervivents, ens poden ajudar. **Des del periodisme cal prendre partit, no es pot ser imparcial:** o s'està del costat de les víctimes o es reproduïx el silenci i, per tant, es recolza els assetjadors. Tota la informació que s'emet té un impacte en la vida de les persones. S'ha de creure en la paraula de la víctima i evitar fer preguntes que no siguin segures per a elles. S'ha de posar el focus en l'agressor i no en la víctima. Aplicar el codi deontològic de periodisme i evitar fer mal exercint la professió. S'han de complir tots els codis ètics internacionals i consensuats.

Pel que fa a les dones racialitzades no blanques, **és urgent incorporar una perspectiva feminista antirracista als mitjans: amb la presència de dones no blanques a les redaccions, amb formacions i codis amb perspectiva antirracista**, així com incloure les seves pròpies veus. Hem de mantenir una mirada crítica respecte a allò que llegim, per cercar les absències de les presències.

Sabem que està havent una reacció als avenços socials dels últims anys, però sempre n'hi ha hagut i, per tant, hem de saber-ho analitzar per saber a què ens enfrontem. **El cert és que hi ha un percentatge més gran de dones que es consideren feministes** i ens hem atènyer a això. **L'objectiu clar d'aquests discursos és fer-nos sentir soles, però no és cert.**

Hem de poder plantar cara i no deixar-nos aclaparar per discursos que volen aïllar-nos i callar-nos. **Hem de donar la volta al relat, sense polarització, amb reacció.**

Els mitjans de comunicació haurien de reflectir la societat que volem, haurien de tenir voluntat de transformació. Hauria d'haver-hi perspectiva interseccional a les redaccions, sinó les violències estructurals es reproduïxen.

Hem de sortir de les lògiques punitivistes –tenint en compte que l'autodefensa és legítima –i ens hem de centrar en les accions col·lectives, teixir aliances i respectar a les dones afectades. A més, s'ha d'exigir en tots els àmbits –facultats, col·legis, sindicats, associacions– que tinguin autocrítica.



TAULA RODONA 8

Què entenem per justícia reparadora? L'estat de shock de les famílies de les víctimes

Coordina: PUCVG

Modera: Ana María Hernández Rodríguez, presidenta de COMPI, periodista feminista.

PONENTS

COMPI

Què està passant amb les famílies de les víctimes per violència masclista, com actua la legislació? Debatrem sobre aquesta realitat i les seves conseqüències.

Context actual de la lluita contra les violències de gènere

No hi ha una justícia restauradora perquè no es fa visible i/o no es valora.

Falta sensibilització i informació principalment a les persones encarregades d'analitzar la situació i determinar quins són els mecanismes reparadors als menors. **El dany produït és sobretot social/moral/psicològic**, el qual condueix a la pèrdua de contacte amb la família, els estudis, les amistats o altres relacions i interaccions socials.

27

Els assassins romandran (temporalment) a la presó, però les víctimes tindran una vida de cadena perpètua psicològica. La situació d'empara de la llei a les víctimes ha canviat però queda un llarg camí per incorporar i aplicar les mesures legals. **Parlem de dissociació entre les lleis i el seu lent compliment.** Algunes incongruències de la justícia reparadora actual són:

- La modificació del Codi Civil espanyol permet actuar contra aquesta violència de gènere i beneficiar als menors amb el règim de visites. No obstant això, **el jutge té l'última paraula, i el problema és que molts d'aquest provenen del sistema patriarcal.**
- **L'informe detallat de la 'Trobadà família'** és el factor moderador que ajuda a estabilitzar la família víctima d'aquesta situació. No obstant, s'ha de saber com analitzar-lo, ja que **un informe favorable pot menyscabar el procés de recuperació dels menors.**
- **Les mesures civils vs les mesures penals no estan en acord per una justícia reparadora.** Les primeres poden trigar molt més temps per demanar mesures molt bàsiques (necessitats alimentàries) i es contraposen a les segones que les fa sentir culpables.
- **El procés penal no serveix i les dones (majoritàriament) no volen continuar**, ja que no es té en compte les necessitats bàsiques.
- **Tenir una sentència condemnatòria civil i penal només és útil si hi ha eines que no culpabilitzin a cap de les parts**, sinó que es posi en

manifest quina manera faria més fàcil la vida de la persona afectada per aquesta situació (com passa amb el dret anglosaxó).

- **Les denúncies de la situació de violència són encara molt baixes (20%) i la majoria no veuen satisfetes les seves necessitats, ja que es senten més culpables que protegides.** El sistema no té en compte les mesures concretes de cada cas.
- **La llei de la protecció de la infància i adolescents no recull cap protecció dels menors ni la negació de donar la pàtria potestat als pares maltractadors.**

La justícia restauradora s'ha de plantejar des d'un punt de vista interseccional conjuntament amb els drets humans, ja que aquestes **persones víctimes supervivents necessiten aquesta reparació integral.**

La *Llei del menor* i la *Llei del Sí és Sí* han ajudat a concebre una justícia restauradora amb una responsabilitat institucional. Les institucions tenen l'obligació de respondre amb la diligència deguda i reparació tot garantint el retorn a la situació anterior dintre de la major mesura possible.

Tanmateix, **escoltar a les víctimes i posar les seves necessitats al centre són un dels passos més importants per la reparació durant tot el procediment**, hi hagi o no denuncia. No obstant, **quan el sistema patriarcal veu a la dona com a 'verge' o 'culpable'**, una cultura de la violació s'imposa el silenci, els moviments feministes actuen per trencar aquesta cultura.

28

Propostes i Reivindicacions

La formació específica és clau: les persones al servei de treball social i jurídica no tenen formació per atendre adequadament als menors que pateixen violència de gènere o vicària.

Els pares maltractadors NO SÓN bons pares, per tant **no se'ls pot donar la pàtria potestat.** El procés hauria d'ajudar a les famílies per tal de continuar amb la seva vida diària amb serveis d'acompanyament en totes les CCAA:

- **Existeixen lleis per canviar de cognom de la persona** (majoritàriament de l'home), però hi ha un buit de formació en les persones funcionàries.
- **Recolzament psicològic** (subvencionat) **constant** inclòs després acabat el procediment, en concret tenir revisions puntuals de tots els membres de la família.
- **Suport econòmic** i pròrrogues per pagar tots aquells deutes que venen sobrevinguts.
- **Condicions laborals favorables** amb temps i beneficis per tornar al treball.



- Les càrregues hipotecàries i d'herència haurien de facilitar que sigui dirigit als menors descendents afectats i no subhastes públiques.

Sobretot és necessari comptar amb el **reconeixement de les víctimes** i la implicació en la sensibilització envers el problema estructural per part dels governs tant locals i nacionals. Posar en marxa **campanyes i actuacions públiques en coordinació amb les dades reals**, per tant que la societat tingui en consideració aquesta situació i actuar en comú.

S'hauria de recuperar un **paradigma feminista**. Vivim en una societat en conflicte de valors i és necessari articular uns mecanismes de cooperació.

Per entendre la situació en la qual les persones víctimes supervivents de la violència sexual masclista pateixen és necessari comptar amb diferents àmbits, provinent tant de persones expertes en el camp, com de les persones amb un relat empíric. **Aquesta diversitat de perspectives ens ajuda a millorar els buits actuals de justícia reparadora**. D'aquesta manera transcendim la descripció de la situació, sinó conjuntament tenim les eines per treballar per una justícia social real.

TAULA RODONA 9

Dones al centre: experiències, bones pràctiques i acció feminista als barris per una vida lliure de violències

Coordina: PUCVG

Modera: Patricia Melgar

PONENTS

- **La Sagrera en Femení.**
- **Associació Hèlia.**
- **El Poblet feminista.**
- **Confavc.**
- **Accions FEM.**
- **Les Vilarettes, Espai Feminista.**
- **Totes som punts liles de Sant Antoni.**

Posar en evidència l'existència de la violència masclista a la ciutat i apostar per treballar conjuntament amb la xarxa de veïnes, entitats socials i feministes, associacions de comerciants és clau per erradicar-la. Aquesta taula vol recollir diferents experiències que han nascut des de les entitats veïnals o socials per identificar les violències sexuals i construir col·lectivament accions per prevenir-les i acompanyar la població en la reflexió i conscienciació sobre les actituds patriarcals, el seu origen i oferir un context de seguretat i suport a les dones.

30

Context actual de la lluita contra les violències de gènere

En l'actualitat, trobem que **cada cop més les víctimes de violència masclista lluiten explicant i fent públiques les seves vivències** (generalment, ho expliquen a persones del seu propi entorn i que són de confiança). S'ha demostrat mitjançant diferents estudis que **rebre ajuda per part de les persones a qui ho expliquem pot ser molt beneficiós**. Fer-ho, pot comportar que les dones víctimes de violència masclista puguin:

- Accedir als serveis, cobrint així les necessitats bàsiques.
- Finalitzar la relació de violència.
- Ajudar a construir nous propòsits.
- Canviar la visió negativa del món.

L'associació **HÈLIA**, amb el *programa veïnes per veïnes*, acompanyen a diferents dones que han sigut víctimes de violència de gènere a les seus judicials, a fer tràmits administratius, a fer-se revisions mèdiques, etc. En

Plataforma Unitària Contra Les Violències De Gènere

M. 627398316

plataforma@violenciadegenere.org

www.violenciadegenere.org



aquest cas, veiem **com la lluita es fomenta des dels acompanyaments de persones voluntàries**. És un treball comunitari que lluita per aconseguir un objectiu en comú: erradicar les violències masclistes. **La proximitat és des d'on podem fer un treball real**. És important comentar que per contribuir en la lluita de l'erradicació de violències masclistes, s'estan habilitant espais als barris per fer cures, visibilitzar, fer difusió i donar apoderament a les dones (trobades, formacions, xarxes amb les entitats del barri).

D'altra banda, avui dia també s'apliquen **nous protocols que van sorgint en funció de les noves necessitats socials**. A més, també es fan excursions pels barris per veure les diferents institucions i les implicacions amb la lluita de l'erradicació de les violències masclistes. A més, també s'apliquen **diferents guies de prevenció d'oci nocturn**. Aquestes guies, ofereixen pautes d'actuació davant de situacions de violència masclista. Es fomenten, cada cop més, els **equips multidisciplinaris** (formats per educadores socials, psicòlogues, treballadores socials, criminòlogues i integradores socials). S'ofereixen, per una banda, **acompanyament a les dones** i, d'altra banda, **sensibilització i prevenció de les violències masclistes** mitjançant tallers, articles de reflexió, debats, clubs de lectures, etc. Lluitar des de la prevenció i la sensibilització.

Paral·lelament, i per desgràcia, **són moltes les dones que arriben a les diferents associacions de forma greu** (tant a nivell personal, com econòmic i fisiològic). Gràcies a aquestes associacions, se'ls hi pot oferir la possibilitat de veure cobertes les seves necessitats bàsiques (menjar, per exemple).

31

Propostes i Reivindicacions

Aquestes són algunes de les propostes que sorgeixen del debat entre les entitats de barri:

- Impulsar un **observatori per fer incidència política** en contra de la violència institucional.
- **Coordinar-se entre associacions**, podent així facilitar espais de trobada per abordar els principals problemes.
- **Facilitar espais de cura, d'autocura i d'empoderament**.
- Oferir **serveis de punt lila**.
- **Impulsar espais d'igualtat** per fomentar urbanismes inclusius i amb perspectiva de gènere.
- Identificar quins són els **punts negres al carrer**. Visionar el barri amb ulls de dona.
- Impulsar **espais comunitaris per al reconeixement de les cures**.
- Impulsar **espais d'autoorganització de dones**.
- Projecte pica porta (treball de recollida de quines són les necessitats, entrant a les cases, donant així informació de quins són els recursos a nivell social i econòmic).

- **Situar a la dona en el centre de tots els processos d'acompanyament.**
- Posar la salut mental al centre d'atenció de totes les futures polítiques i propostes per erradicar les violències masclistes.
- **Assessorar jurídicament** a totes aquelles dones que no tinguin la possibilitat econòmica ni social de tenir accés a un advocat/da.
- Dur a terme **mapatges col·lectius amb l'objectiu de construir col·lectivament mirades territorials que impulsen i faciliten pràctiques de transformació.**
- Explorar corporalment la por i les sensacions per poder treballar des de l'arrel.
- Oferir **tallers d'autodefensa feminista.**



GRUP TREBALL 1

#MeToo a l'àmbit acadèmic i laboral, més enllà de Hollywood.

Dinamitza: Mar Joanpere

L'assetjament sexual ha estat sinònim de silenci durant dècades. Amb el moviment #MeToo vam començar a trencar el silenci. Analitzem les recents denúncies des de diferents sectors de la societat a Catalunya: universitat, món laboral, àmbit social, institut del teatre. No callarem, mai més.

Context actual de la lluita contra les violències de gènere

El MeToo sorgeix de les xarxes de solidaritat sobretot de víctimes de violència masclista. Parteix d'un context de silenci al associar-se a un tema tabú en un context feudal on hi ha més preocupació per protegir a l'agressor que a la víctima.

Les universitats també són espais on es produeixen aquests actes d'assetjament sexual i també on és molt difícil de denunciar. El model universitari també és molt feudal. No obstant, **en els darrers anys s'està començant a fer visible aquest assetjament.** Existeix la idea errònia de que si es fa públic desprestigia la universitat, a diferència de les universitats americanes. **Aquí les persones agredides són atacades per la pròpia institució.** En reacció, el moviment feminista surt al carrer, a la premsa,... per denunciar la situació. Actualment quan es produeix una situació d'assetjament es fa públic i es crea debat al carrer, es creen associacions per donar suport.

La creació de la primera xarxa solidària de víctimes a les universitats va ser clau: la primera vegada que als EEUU es crea el primer MeToo a les universitats americanes (2012-2014). A partir d'aquest moment l'Estat espanyol dona suport a aquesta xarxa. La premsa també es comença a interessar per aquesta problemàtica.

Aquestes xarxes de solidaritat aconsegueixen que moltes víctimes denunciïn i no es quedin soles. Sense aquesta xarxa, les alumnes acaben abandonant els estudis, fugen de les universitats i no finalitzen els estudis.

La xarxa solidària realitza una ruta durant 5 dies per 16 universitats per presentar la iniciativa i oferir a les víctimes acompanyament i assessorament. La idea és trencar el silenci i apropar el moviment MeToo universitari. En aquestes rutes va sortir un himne, la lletra orientada a explicar a les dones que no estan soles. El MeToo ha fet que hi hagin vincles de solidaritat entre les víctimes, no només amb les víctimes d'assetjament sexual, sinó també amb la violència aïlladora.

D'altra banda, Les treballadores tenen un **doblet assetjament: el laboral i el social.** Se les criminalitza pel suport que donen a les dones assetjades. S'han

de crear sinèrgies però no es té constància que hi hagi un col·lectiu MeToo en l'entorn laboral.

Propostes i Reivindicacions

A Colòmbia no tenien notícies del moviment creat Espanya i sí del que passava als EEUU, que ha estat més mediàtic. Es necessària més difusió a les xarxes socials perquè hi hagi més ressò. **Els mitjans de comunicació no només no ajuden sinó que van voler silenciar la lluita.**

S'han de modificar els protocols que s'activen a les universitats en els casos d'assetjament ja que, ara, acaba amb un expedient disciplinari que queda fora de la unitat d'Igualtat i es perd i no es té constància del seguiment que es fa del cas. Les normatives que apliquen en aquests casos són estatals o autonòmiques.

El problema es centra també en la persona que ha d'activar-lo. Actualment, hi ha una **campanya de recollida de signatures perquè les universitats canviïn les seves polítiques al respecte, prenent nota de les experiències positives** existents. Que la reputació de la universitat sigui per haver-se posicionat a favor de les víctimes i que no es consideri un valor negatiu. Tot i la situació, es veu **una llum pel que fa a l'assetjament sexual a les universitats..**

De vegades la solució judicial no hauria de ser l'únic sistema per evitar l'assetjament. S'ha fet molta feina però queda molta per fer. **El que no és visible no existeix. S'ha de visibilitzar més.** Moviments com MeToo han de "donar canya" per ser més visibles. Fer difusió en temps real i no casos que ja han passat.

La solidaritat i acompanyament entre les dones és molt important per lluitar contra l'assetjament sexual. Per a superar la violència de gènere és prioritari també superar la violència de gènere aïlladora.

34



GRUP TREBALL 2

Quan la pornografia substitueix l'educació afectivo-sexual.

Dinamitza: Candela, cooperativa d'acció comunitària i feminista

Amb la imparable disponibilitat i accessibilitat de les noves tecnologies, cada vegada més joves s'inicien en l'aprenentatge i comprensió de la seva sexualitat a través de la pornografia mainstream, on prima un imaginari masclista, denigrant i coitocentrista, saturat de relacions heteropatriarcals de poder i rols de gènere. Analitzem la necessitat d'una educació afectivosexual àmplia, integral i inclusiva.

Context actual de la lluita contra les violències de gènere

Actualment, la pornografia s'està prioritant dins la societat i s'està posant el focus per combatre-la. **Una bona educació sexual, més integrant, feminista, no moralista és clau.** En aquest sentit, s'estan fent **més tallers a escoles per anar trencant mites i estereotips.** Però es necessita canviar la manera en que s'explica/transmet la sexualitat i **ser crític amb la pornografia, però sense criminalitzar-la ni culpabilitzar** com si fos l'origen de la violència masclista.

35

Propostes i Reivindicacions

Les propostes treballades en el grup són interessants i responen a la necessitat de **donar eines per frenar l'erotització de la violència i apostar per l'aprenentatge del gènere i la sexualitat**, transcendint el binomi tabú-perill (inculcació de por per malalties)-porno (es genera idea de que és la realitat). Una bona educació sexual és més integrant, feminista, antiracista, no moralista.

S'ha de posar **especial atenció a la salut mental i detectar possibles addiccions en els adolescents.**

Es important **revisar de forma crítica el lloc de la dona en la pornografia**, com a objecte de violència així com les pel·lícules romàntiques, la manera en que es ven l'amor i desmentir els típics mites instaurats.

Per aconseguir frenar l'erotització de la violència és essencial **una educació sexual que ens acompanyi des de les primeres edats, adoptant el model integral sex positive** i el respecte per la **diversitat sexual i de gènere**, transcendint l'heteronormativitat.), l'autocura, el plaer i una comunicació no violenta i expressant el que es vol i el que no, posant límits

GRUP TREBALL 3

Solament sí és sí: parlem de consentiment i llibertat sexual.

Dinamitza: Lidia Puigvert

Del "*Hermana, yo sí te creo*" a la Llei de Llibertat Sexual, posem el focus en el consentiment com a element clau en la sanció i prevenció dels delictes sexuals, i la protecció i reparació integral de les supervivents. Perquè solament sí és sí, i la resta, avui ja sí, és delicte.

Context actual de la lluita contra les violències de gènere

Segons la llei "només sí es sí", el consentiment es dona amb un sí verbal, i això pot no ser així, ja que aquest sí pot ser coaccionat (la coacció pot venir exercida a través de **poder físic** - aplicar la força, el maltractament -, el **poder institucional** - un company o superior a la feina, un professor, demanar sexe a canvi de... , o el **poder interactiu** - la pressió social, el que diran els amics, el que esperen de tu el teu entorn).

Per això s'ha d'entendre i **s'està educant als més joves en llegir i comprendre els actes de comunicació no verbals**, actes que demostrin un "sí", una mirada de complicitat, un apropament per part d'ella, una carícia... aquests actes defineixen més el consentiment que el "sí" verbal.

S'ha acompanyat als jutges a entendre que **la víctima té dret a denunciar, o a adonar-se de l'agressió passat uns mesos**, sigui per por a les repercussions socials, sigui perquè li ha explicat a una companya i l'ha fet veure la realitat del succeït, o sigui per veure una sèrie, **la denúncia no és menys vàlida si es fa tres mesos després, i això els jutges ja ho estan entenent.**

36

Hi ha moltes sèries que idolatren o fan romanticisme de les violacions, i victimitzen l'agressor. Els joves s'estan adonant i veuen com cada cop **és un tema més recurrent als programes d'entreteniment, però sense educació sexual** es poden confondre i agafar aquestes sèries com idees.

Un dels problemes més destacats és que dir que "no", no et garanteix que l'agressió no succeeixi, i haver de donar un consentiment afirmatiu dona molta carrega de decisió a la dona a tenir clar des del 1r moment què vol, en canvi, qualsevol persona pot canviar d'opinió en qualsevol moment. De fet, **encara avui es demanen proves de l'agressió, com a testimonis o danys físics**, i sense això continua sent difícil que l'agressor surti jutjat. A més en el judici **qui deu justificar-se és la víctima** i no l'agressor, les preguntes van sempre dirigides a la víctima, i això ha de canviar.

Propostes i Reivindicacions

S'estan realitzant estudis agafant tota la literatura científica, per veure què diu sobre el consentiment.

Plataforma Unitària Contra Les Violències De Gènere

M. 627398316

plataforma@violenciadegenere.org

www.violenciadegenere.org



S'ha dut a terme una **recerca exhaustiva de les sentències dels judicis que parlen de consentiment** (els que més es troben són de menors), per detectar on és el problema i com canviar o millorar la defensa de la víctima. S'està entrevistant joves (entre 18 i 25 anys) perquè ens expliquin com van ser les primeres relacions, si van parlar de consentiment, o el van esperar.

La revisió de jurisprudència inclou entrevistes a professionals (jutges, advocats, vigilants de locals, metges) per portar a cap un estudi de l'evolució dels casos, de les situacions de les víctimes, i els agressors. S'estan creant **campanyes d'evidència científica**, i grans quadres explicatius de la diferència entre coacció i consentiment. L'objectiu és donar eines als advocats i jutges per guanyar el judici.

La majoria de noies valoren que la nova llei del "només si es si" no es pot defensar ni recolzar. S'ha de **fer més campanyes i força perquè s'entengui que el poder interactiu fa que el poder de la víctima sigui vulnerable**. D'altra banda, els nois es preocupen pel consentiment: que no sembli que qualsevol relació és coaccionada. Les relacions d'una sola nit són les que tenen més risc d'acabar en una agressió. **S'ha de diferenciar el consentiment del plaer**. No tenir plaer no vol dir que no hagi donat el consentiment, en canvi, **el desig sí mostra consentiment**. Moltes víctimes fan veure que tenen plaer perquè la violació acabi ràpidament i ella pugui marxar. El consentiment també tracta de l'ús de preservatiu. Si no respectes la decisió de l'altre i te'l treus, també estàs agredint.

GRUP TREBALL 4

Pobresa, dependència i capacitisme: factors de risc per patir violències sexuals.

Dinamitza: Dones No Standards

En el sistema capitalista heteropatriarcal en què vivim, l'aporo-fòbia i capacitisme campen lliurement, constituint factors de risc per certs col·lectius de dones de patir violències sexuals. Conversem sobre les violències vers dones en situació de carrer i dones amb diversitat funcional, i les relacions de poder que les potencien i fonamenten. Ponent: Dones No Standards

Context actual de la lluita contra les violències de gènere

El normalisme és una pràctica masclista violenta que s'ensenya des de les escoles. El normalisme és allò que està socialment acceptat, que defineix normes socials i les expectatives que les persones hem de complir. Aquest afecta especialment les dones, ja que se'ls aplica aquesta doble discriminació que ve d'un abús de poder ser o no ser allò que s'ha definit com a socialment normal.

El que és normal s'ha definit com el que és convencional, com el que no està malament i per tant, al que hem d'aspirar, bàsicament seguir la norma. És a dir, que **el normalisme funciona com un dispositiu que condiona les conductes i exclou cossos**, segons el compliment de la normalitat que determina la societat per a cada persona.

La discapacitat augmenta aquestes discriminacions, on el focus es posa a la discapacitat i no a la vida i el gaudi, al que tenen dret totes les persones. Les dones amb discapacitat viuen aquesta discriminació i abús de poder com a violència sexual. De fet, poden patir 4 vegades més violència sexual (física, sexual, de parella, psicològica, emocional i/o econòmica) que la resta de les dones. **I les dades ho deixen ben clar: el 35,1% de les dones amb discapacitat han patit violència sexual.** Percentatge més gran al 23,7% de dones sense discapacitat que han patit violència sexual.

En part, això prové d'una idea naturalitzada sobre que les persones amb discapacitat poden ser tocades o manipulades físicament, cosa que passa a portar-ne el consentiment i l'autonomia. Això implica una vulneració més gran en el cas de dones amb discapacitat.

Per enfrontar aquestes discriminacions hi ha **moltes barreres socials i institucionals:**

- **Les dones amb discapacitat no accedeixen al Servei social**, ja que el que els ofereixen són serveis per a gent gran, però sent persones joves. Finalment tendeixen a quedar-se a casa, cosa que dificulta la prevenció de violència. A més que hi ha més possibilitats de tenir dependència, no només física, sinó

Plataforma Unitària Contra Les Violències De Gènere

M. 627398316

plataforma@violenciadegenere.org

www.violenciadegenere.org



econòmica en traspasar, per exemple, l'administració a la parella, company o persona cuidadora dels seus béns.

- En cas de discapacitats que impedeixen o dificulten la comunicació, pot permetre la **prolongació de contextos de violència sexual per manca de preparació dels serveis de salut o socials** per atendre les alertes que poden posar les dones.

- **En termes legals les dones amb discapacitat es veuen més desprotegides.** Físics menys incloses en no poder accedir a serveis o edificacions.

El resultat d'això és un nivell de formació baix (26% analfabets), 59% amb formació primària, només el 7% amb formació universitària. La resta secundària. Això és degut a la poca preparació de les Institucions educatives per influir a persones amb discapacitat. Això també es reflecteix al mercat laboral, on el 25,2% de les dones amb discapacitat el 2019 tenien un treball. Gairebé cap al sector privat.

Això té la seva expressió en el **nivell de pobresa: el cost de Treballadores socials i cuidadores, tendeix malgrat les espatlles de l'ingrés familiar.** Aquesta intersecció de desigualtats s'ha d'abordar des del focus de l'autonomia, ja que així es podria pensar en una vida més lliure. No només per a les persones amb discapacitat, sinó que també per als qui es fan càrrec de les seves cures, que en la seva majoria també són dones.

La discapacitat no és només una qüestió de naixement, pot succeir en qualsevol moment de la vida i canviar la dinàmica quotidiana i la manera com es relaciona la societat amb tu. Quant t'accepten a les Institucions, contextos familiars o altres, per no ser la dona que s'espera que siguis, a causa de la teva condició física.

39

Propostes i Reivindicacions

Entendre les persones amb discapacitat com a subjectes de drets, enfocant-se en la seva autonomia, de manera que els requeriments que tinguin per arribar-hi siguin mecanismes i serveis bàsics i no es considerin "gestos" és bàsic.

Necessitem un major accés a la informació. De vegades els serveis públics o empreses compten amb suport i mecanismes d'inclusió, però són poc coneguts.

Si les dones i feministes posem al centre la vida, cal fer-ho amb la vida de tots i totes. Es planteja la idea que existeix en totes les persones de viure en algun moment una discapacitat, però allò no pot invisibilitzar l'experiència vital de la discriminació quotidiana dels qui viuen discapacitats físiques evidents, que les que no o les que encara ni tan sols es presenten. Qüestió que ha de ser visibilitzada i reconeguda per tota la població.

Una altra reivindicació és **la incorporació d'aquesta perspectiva als serveis públics, ja que si l'escola**, el cap o altres no l'incorporen, és un referent per a

tot un territori sobre com anar fent les coses i per tant de plasmes formes d'exclusió

Se sol assumir que són persones no sexuals i que el vincle sexe afectiu es dona entre persones amb discapacitats, cosa que no correspon si se'ls entén com a persones amb dret a la seva sexualitat com totes. Que poden gaudir i explorar la seva sexualitat com qualsevol.

